

MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ

SÖYLEŞİ:

“BİNA KİMLİKLERİ-2”

.....&.....

SUNUCU- Hoşgeldiniz. Mimarlar Odası Ankara Şubesinin bina kimlikleri etkinlikleri adı altında bugün ikincisini düzenliyoruz. Bu arada bina kimlikleri söyleşilerinin gerçekten mimarlık birikimine önemli katkısı olduğunu hepimiz biliyoruz. Bugün de gerçekten önemli bir yapıyı ele alacağız, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi. Buradaki değerli konuklarımızın hepsi bu yapıyı başka bir anlamda, başka bir bakış açısıyla değerlendirecekler. Ben sunuşu ve bu söyleşiyi düzenleyecek Elvan Hocamıza sözü bırakıyorum fazla uzatmadan. Umarım keyifli ve hoş bir mimarlık söyleşisi gerçekleştiririz. Teşekkürler.

ELVAN- Teşekkür ediyorum. Ben de tekrar *“bina kimlikleri söyleşilerinin ikincisine hoş geldiniz”* diyorum.

Bu söyleşiler Mimarlar Odası Ankara Şubesinin bir süredir yürütmekte olduğu bina kimlikleri ve envanteri projesi kapsamında gerçekleştiriliyor. Bina kimlikleri envanter projesi temelde bir belgeleme çalışması, Ankara'daki yapıların belgelenmesini hedefliyor. Bu belgeleme çalışmasıyla Ankara kentindeki mimarlık örnekleri hakkında elde edilen bilgilerin de paylaşılması hedefleniyor. Paylaşılması derken özellikle Ankara halkıyla, Ankaralılarla, yani sadece profesyonel camia, mimarlarla değil, genel olarak tüm Ankara halkıyla paylaşılması, onların ilgisine ve kullanımına sunulması projenin temel hedefleri arasında. Bu paylaşım sonucunda da aslında kentin yapılı çevresi hakkında kamusal bir bilinç ve dolayısıyla bir kent hafızası oluşmasına şube bu projeye katkı sağlamaya çalışıyor. Bu paylaşım hedefi kapsamında ürünlerden ilki sergiler oldu. Bina kimlikleri sergileri bir süredir gerçekleştirildi. Bu sergilerin katalogları basıldı. Bu sergiler Konut Sokakta ya da Karun ve Armada gibi alışveriş merkezlerinde, yani aslında Ankaralıların kolayca ulaşabileceği yaya bölgeleri ya da alışveriş merkezleri gibi kentsel merkezlerde açıldı,

daha sonra ODTÜ ve Gazi Mimarlık Bölümlerinde de açıldı, Mimarlar Odasının temsilciliklerine de götürüldü, yurt dışında da birkaç defa sergilendi.

Bu ilk aşama olan sergilerden sonar bir adım daha atarak *'bu üretilen bilginin paylaşılması için başka bir ürün ne olabilir?'* düşüncesiyle bu söyleşiler ortaya çıktı. Bina kimlikleri söyleşilerinin ilkinin dolayısıyla geçen ay Ankara tren Garını inceleyerek gerçekleştirdik. Bu ay da ikincisini bildiğiniz üzere Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi yapısı üzerinden inceleyeceğiz. Ben çok kısaca bina hakkında temel bilgi sunarak oturumu açmak istiyorum. Bu temel bilgi de bina kimlikleri sergilerinde binanın hazırlanmış olan posterinde verilmiş olan ve İnci Aslanoğlu hocamızın yazdığı metin aslında. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin yapım yılları 1937-39, mimarı Alman mimar Bruno Taut.

Posterdeki tanımıyla okuyorum: Ankara Üniversitesine ait olan bu fakülte, 1935'te kurulmuş, Efka Apartmanının bir bölümünde eğitime başlamıştır. 2 yıl sonra inşa edilen fakülte binası dönemin görkemli yapılarındandır. Ana kütle bulvar boyunca, yani kuzey güney doğrultusunda uzanan yapı bodrum üzerine yüksek bir zemin ve 4'er katlı kütlelerin birleşmelerinden oluşmuştur. Bunlar birbirine kaydırılarak eklenen iki yatay kütle ve uçlarda konferans salonları gibi büyük mekânlar içeren iki dikey bloktur. Zemin kat köşeleri yuvarlatılmış girişi ve mermer döşemeleri büyük koliyle üst katlardan farklı düzendedir. Buradan görkemli bir merdivenle üsteki 4 kata çıkılmaktadır. Katlarda fakültenin çeşitli birimlerine ait sınıf ve idari mekânlar uzun bir koridor boyunca dizilmişlerdir.

Yapının girişinin bulunduğu orta bölümü dışarı taşmaktadır. Üstte ise Atatürk'ün özdeyişinin yazılı olduğu kısım hafif bir kavis yaparak yükseltilmiştir. Buradaki eş büyüklük ve aralıktaki dizilmiş pencereler yan kanatlarda biçim ve boyut değiştirmiş, akslar plasterlerle belirtilmiştir. Bodrum ve zemin kat rustik taş, orta bölüm düzgün kesme taş, yan kanatlar ise erken Osmanlı alması duvar tekniğini çağrıştıran taş tuğla karışımı bir örgü şekliyle kaplanmıştır. Yalnız ön cepheye bu kılıf verilmiştir, arka ve yan cepheler sıvalıdır. Konkal kornişler girişte tek kolonun taşıdığı koruyucu çatının kavisler bitirilişi ya da güney batı köşesinde yükselen yarım kolon yapıya ait ilginç detaylar arasındadır. Korkuluk, lamba ve benzeri demir aksamın

tasarımı da yapının diğer ayrıntıları gibi Taut'un elinden çıkmadır. **Kübis estetiğe 6.46** uymayan yapının Orta Avrupa geleneğiyle Türk etkilerinin bir sentezi olduğu söylenebilir.

Bugün Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi yapısıyla ilgili üç konuşmacımız sunuşlarını bizimle paylaşacaklar. İlk konuşmacımız Gazi Üniversitesinden Mimar Esin Boyacıoğlu. Kendisi Gazi Mimarlıktan ve mimarlık proje dersi çağdaş mimarlık kuramlık derslerine girmekte. Bugün bize yapacağı konuşmanın başlığını Taut'un kendi kaleminden Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi yapısı olarak tanımlıyor. Esin Hocamıza sözü veriyorum.

ESİN BOYACIOĞLU- Teşekkür ediyorum. Aslında bu geceyi şöyle düzenlemeye karar vermiştik başta: Ben moderatör olacaktım ve iki konuşmacımız olacaktı, fakat ben moderatör olduğum zaman bir şeyler hazırlamak istedim nasıl açacağım konuyu diye. Derken öyle bir hazineye denk geldim ki, Elvan'a telefon ettim dedim ki *"ne olur Elvan, moderatör sen ol yoksa ben korsan bir bildiri sunmuş olacağım moderatörlük yaparken."* O yüzden de bu bulduğum hazineyi şimdi sizinle paylaşmak istiyorum.

Yalnız öncelikle görsellerim var. Görsellerim belki sizin için çok şey ifade etmeyebilir, ama ben her biri günbegün takip etmese de, günbegün karşılıkları olmasa da görseller genelde benim okuduğum metni takip eden bir sıraya sahipler. Bruno Taut Türkiye'ye geldiği zaman çok sevdiği Japonya ve oradaki dostlarını arkada bıraktığı için üzüntülüdür. Taut o hüznü, İstanbul'dan 29 Kasım 1936'da henüz otelde kalıyorken sevgili arkadaşı İzaburo Guero'ya yazdığı mektupta açıkça dile getirir. İçinde bulunduğu durumun belirsizliklerinden şikâyetlerini alıntılıyorum Bruno Taut'tan. *"Dışarıdaki suyun üzerindeki tekneler gibi mobilyalar ve ben kendim bu odanın içinde yüzmektedir"* sözleriyle belirtir. Bu tarihte Bruno Taut'un Türkiye'de üç ana işlevi olacağı belirlenmiştir. Bir, profesör; iki, oldukça büyük bir mimarlık bölümünün yönetimi; üç, eğitim bakanlığının mimarlık bürosunun yönetimi. Taut bu görevde de mektubunda İzaburo'ya zorluk derecelerine göre sıralar. Taut'un bu sıralamasına göre söz konusu eğitim bakanlığının mimarlık bürosunun yönetimi en zor olanıdır. Taut mimarlık pratiğinin Türkiye'de üstlendiği görevler içinde en zor

olacağını tahmin etmiştir. Türkiye'ye gelir gelmez inanılmaz yoğun bir çalışma temposu içine girmiştir Taut. Öylesine yoğun bir tempodur ki bu, neredeyse üzerine işin boca edildiğini söyleyebiliriz.

Taut'un buradaki etkinliklerinin en önemli aktarıcısı, kuşkusuz Türkiye'de geçirdiği günler boyunca tuttuğu günlüktür. Bu günlük Taut'un Türkiye'de kaldığı son birkaç gün hariç hemen her gün için tutulmuştur. İstanbul Jurnal adı altında tuttuğu günlükten Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin izlerini sürmeye çalıştığımızda tasarım ve yapım süreci konusunda çok fazla bilinmeyen, ama aslında daha derinlemesine araştırılması gereken birçok bilgi elde etmek mümkün olmuştur. Günlükteki notlar çok kısa tutulmuş, kelime kısaltmaları içeren bir yapı gösterir. Birçok özel isim sadece baş harfleriyle ya da kısaltılarak yazılmıştır. Bu anlamda günlüğü deşifre etmek çok da kolay değildir ve doğal olarak bazı riskler içerir. Bu risklerin farkında olarak yine de Taut'un izlerini sürmek mümkün.

Günlüğün hemen birinci sayfasında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi karşımıza çıkar. Taut 30 Kasım ile 5 Aralık arasında Ankara'dadır. Günlüğün ilk sayfasında büyük bir olasılıkla Zimmerman'ın başladığı Dil Enstitüsü'nün mimarlığı üzerinde çalışacağı notunu alır. Taut "*en zor isim*" olarak bahsettiği mimarlık bürosunda Zimmerman ile karşılaşır. Hörzik'in asistanı olarak Türkiye'ye gelen Zimmerman, Hörzik gelemeyince Taut ile çalışmak zorunda kalır. Nikolai'ye göre, Munt ve Rumne de geldiği zaman burada bulunduğu mimarlardır. Taut'un Zimmerman ile mimarlık açısından çok anlaşılamadığı günlükteki notlarından hemen anlaşılmaktadır. Bu anlaşmazlığı çok fazla da dışarı vurmamak istemez Taut. O tarihte henüz Dil Enstitüsü olarak günlükte yerini alan tasarımın 1/100 ölçekli eskizlerini de 24 Aralık 1936'da Zimmerman isteksiz bir şekilde Taut'a verir. Bu tarihten sonra Taut sayısız işinin yanısıra çok yoğun bir biçimde bu kroki üzerinde çalışır.

28 Aralık 1936 Ankara'dan müsteşar Cevat Beyden telefon alır. Cevat Dursunoğlu, Taut'un Türkiye'deki en yakın bulunduğu kişilik aslında. Cevat Bey Ankara eskizleri için Kız Enstitüsü yapısını dikkate alması uyarısını Taut'a bildirir. Aynı gün Taut, Akademinin Direktörü Burhan Toprak'a eskizlerini gösterir. Toprak, Nazimi'yi yardımcı olarak Taut'a büroya verir. Bu Zimmerman'ın Taut'a verdiği çalışma. Ancak

Nazimi'nin bürodaki varlığı çok kısa sürer, çünkü 4 Ocak 1937'de Nazimi öğretmen olarak bir başka okula atanır. Taut, 6 Ocak 1937'de Cevat Bey'e eskizlerini gösterir. Cevat Bey yapının bir kat daha yükseltilmesini ister. Taut 7 Ocakta yeni cephe eskizleriyle yapar. Cevat Bey'e yapılan bir konuşmada Cevat Bey, Zimmerman'ın eskizleri için tasarımın daha baştan yanlış olduğunu, bu yüzden mimarlığın kötü olduğunu söyler. Burada küçük bir parantez açmaya ihtiyaç var. Nikolaiy'ın durumuna göre Zimmerman bu bahsettiğimiz gün projeye ilişkisini bitirir. Oysa günlükte Zimmerman'ın bu projeye ilişkisinin kesilmesi Ocak 19.

Aynı gün, yani 7 Ocakta zaman darlığından şikâyet etmektedir Taut. Dil Enstitüsü üzerine çalışmalarından ve düzeltmelerinden memnun değildir. Bu yüzden Ankara'ya giderken orada çalışmak üzere projeleri birlikte götürür. Ankara'ya 10 Ocakta Cevat Bey'e gidilir. Bu tarihten başlayarak daha önce kullanılan Dil Enstitüsü adının günlükte Dil vesaire fakültesi olarak değiştiğini görüyoruz. Bu tarihten sonra günlükte yapı hep fakülte adı altında anılmıştır. Cevat Bey çözümleri beğenir. 14 Ocakta fakültenin dekanı Muzaffer Göker ile görüşme yapılır. Dekan toplantı salonunu caddeye çok yakın istemez, bunun dışında projeye bir itirazı yoktur. Bunun üzerine imar müdürü Semih Ü. Tamer'e gidilir. Herhalde ikinci ismi sadece baş harfiyle alınmıştır. Semih proje ile tamamen hem fikirdir, ancak vaziyet planı önce Jansen'e gitmektedir. Bunun üzerine Taut, "*Jansen'e yazmayalım*" diye günlüğünde not alır. Bundan sonra proje Bakan Arıkan'ın onayına sunulacaktır.

Ocak 19'da Cevat Bey, Zimmerman hakkında telefonla konuşur. Buna göre Zimmerman'ın bu yeni proje üzerinde çalışması istenmemektedir, diğer işlerle ilgilenmesi beklenmektedir. Bu konuşma Zimmerman'ı kırar, o belki de ülkesine geri dönmek istemekte, bu yeni durumu kabul etmekte zorlanmaktadır. Taut, onu birlikte çalışmaya ikna etmek ister, ancak çok başarılı olamadığını günlüğünde aktarır. Söz konusu yapıyla, yani Dil ve Tarih Coğrafya yapısıyla ilgisi olmasa da Zimmerman birlikte yer almaya devam eder. Günlükte Ocak'ın 25'ine kadar Taut'un yoğun olarak bu proje üstünde çalıştığı belli olmaktadır. Ocak'ın 25'inde 1/200 ölçek aşaması başlar. 13 Şubat notlarında Ankara perspektifleri için çalıştığı notu alınmıştır. 15 Şubatta "*Ankara projesinin bittiği gün*" diye yazılır. Taut 25 Şubat ile 4 Mart arasında Ankara'dadır. Bu zaman içinde bakanlık projeye karar verir. Kazım Bey ve Semih

Jansen'e projeyi göstereceklerdir. Taut da Jansen'e bir mektup yazar. Duvar örgüsü için eskizler yapılır. Bu eskizlerde Munt başarılı olur, belki de Munt yapı kontrollüğünü alabilir.

Ankara'da mühendislerle proje üzerinde konuşulur. Salondaki galeri, pompa odası belki de daha geri plana alınmalıdır. Toplantı salonunun pencerelerinin kesintili olması ya da iptali gündeme gelir. Sağlık Bakanlığı da projeye onay verir. Taut fakülte dekanı ile görüşür, konuşulanları planlar üzerinde not alır. 4 Martta İstanbul'a dönülür. 8 Martta Bakan ve Cevat Bey önemli bir iş için İstanbul'dadırlar, fakültenin planlarını isterler. Taut günlüğüne not alır, herhalde Atatürk için. 9 Mart Cevat İstanbul'a gelir, Atatürk onay vermiştir. Birkaç da önerisi vardır, toplantı salonu bir parça daha yükselmeli ve 500 kişilik yer kapasitesine sahip olmalı. 22 Martta Taut, Jansen'den fakülte projesi hakkında -kendi deyimiyle- art, kötü niyetli bir mektup alır. Bu konuda Cevat Beye mektup yazılır, Mühendis Sait de Ankara'ya Kazım Beye gider. 24 Martta Ankara'dan bakanlık sekreteri gelir ve enstitünün planını, yani fonksiyonel dağılımını ve ders planı amfi çözümünü uygun bulmuştur. 5 Nisan'da Taut, Jansen'den Ankara üniversiteler bölgesi hakkında bir mektup alır. Mektup hakkında burada hiçbir yorum yapılmamıştır.

7 Nisan'da Cevat Bey gelir, Jansen sorusu üzerine konuşulur. Cevat Bey de Jansen'i anlayamadığını söyler. Jansen ile önemli bir sorun yaşandığı bellidir. Nikolay'ın yorumuna göre fakülte yapısını Jansen birkaç parçaya ayırmak istemiştir. 21 Nisanda fakültenin programı değişmiştir, coğrafya ve antropoloji bölümleri de eklenmiştir. Tekrar 23-24-25 Nisanı kapsayan yoğun bir biçimde çalışma başlar. 26 Nisanda Ankara'dan Kazım Beyi vekalet eden mimar Rıza Duma gelir, fakültenin tüm projelerini talep etmektedir. Detaylar sonradan gelebilir. Taut salonun ve cephenin eskizlerini gösterir. 30 Nisan Taut, yeni duruma ilişkin fonksiyonların yerleşimi, planların yapılması için Ankara'dan program bilgisi beklemektedir. Cevat Beyle konuşur, derhal bu konudaki bilginin Taut'a ulaştırılacağı cevabı verilir. Mayısın 1 ve 2. günlerinde Bakana, Cevat Beye ve Hillinger'e Jansen'in cevabı ulaştırılır. Taut, 7 Mayıs'ta fakülte konusunda sıkıntılarını aktarır. Tembellikle ilgisi olmayan, ancak beceriksizlik ve bağlantısızlık yüzünden birtakım çalışmalar havaya gitmiştir. Bu şikâyet aslında günlükte yer almıyor, ama benim okuduğum kadarıyla Jansen'le ilgili

bir şikâyet. Beklenen program da bir türlü gelmez. Taut 10 Mayıs'ta bu yüzden gecikme olacağını hatırlatır. Mayısın 14'ünde tam üç hafta program hakkında beklenen cevap gelir. 25 Mayıs'ta Greem Türkiye'ye gelir, yeni bir çalışma arkadaşı ve hemen bu projeye dahil olur.

28 Mayıs'ta uçakla Ankara'ya gidilir. Ankara'ya hep gidiliyordu, ama ilk kez uçakla gidildiği notu alınmış. 2 Haziranda Jansen ile bir buluşma olduğu iması günlükte yer alır, ancak bu karşılaşmanın çok olumlu gitmediği Jansen isminin hemen yanında yer alan ünlem işaretlerinden belli olmaktadır. Cevat Bey de benzer bir kanıdadır anlaşılan, Jansen'in tepkisini saygıdan yoksun ve aptalca olarak niteler. Aynı sayfada 2 Haziran notlarının alındığı günlükte hafriyat, yani toprak çalışmalarının da başladığı belirtilmiştir. Cevat Bey'in bu işleri hızlandırdığı notu de yer alır. 4 Haziranda fakültenin planlarını bu kez Greem düzeltir. Greem ve Ş -Şinasi olmalı- birlikte planları bitirirler ve bütçe kararlaştırılır. M. -Munt olmalı- Ankara'dan döner. Jansen ile anlaşmazlık sürmektedir. 20 Haziranda fakülte için Jansen'e karşı bir bilirkişi raporu yazılır. 22 Haziranda Ankara'da dedikodular çıkmaya başlamıştır, Taut'un daha önce büyük bir yapı yapmadığına ilişkin dedikodulardır bunlar. Diğer taraftan proje için eskizler de devam etmektedir.

24 Haziranda salon için eskiz çalışması yapılır ve Munt 3 günlüğüne Ankara'ya gider. Bir taraftan da tesisat projeleri yürümektedir. Bu tarihten sonra Taut, günlüğünün sayfalarını 55. sayfadan sonra numaralandırırken bir yanlışlık yapıyor, 56 olması gereken sayfa no'su 36 ile tekrar başlıyor. 65. sayfada yanlışlığın farkına varıyor ve sayfası 85 olarak düzeltiyor. Bu yanlışlığın farkına, doktora çalışmasını Taut üzerine yapan Georgia Gaskov varıyor. Bendeki kopyalarda henüz elimde olmayan eksik sayfalar var. Bu yüzden bu izi sürerken Haziran 37'den 50-37'ye atlıyorum, dolayısıyla burada yaklaşık iki aylık bir boşluk söz konusu.

Eylül ve Ekim aylarında fakülte içinde birkaç çalışma dışında kayda değer bir not yok. Taut 28 Ekimde aldığı bir notta Ankara seyahatiyle taş seçimlerini birleştireceğini söylüyor. Söz konusu taşlar fakülte binasının içinde. Haydar Bey İstanbul'a gider ve fakülte yapısının bütçesinde düzeltme için. Taşlar, tuğla formatları ve yapı statüğü salonun taban döşemesiyle ilgili taşıma sorunundan söz edilir, ya daha

kuvvetli bir döşeme ya da döşemenin kirişli olması gereklidir. 18 Kasım Taut için çok dolu bir gündür. Günün sonunda Cevat Beye Hikmet ile Şinasi'nin fakülte inşaatı için teknik alanda görevlendirilmesi üzerine bir not yazılır. Sanatsal konularda söz Taut'un olmalıdır. Ancak bu sayfalarda Ankara ile birtakım gerilimlerin de olduğu anlaşılmaktadır. Taut İstanbul'dan Ankara'nın nabzını tutmaya çalışmaktadır.

21 Kasım Haydar Bey ve Abidin, rabbits tavan döşemeleri yerine blok isteyen mektup yüzünden Kâzım Beyin memnuniyetsizliğini dile getirirler. Kazım, Hillinger'i bu değişiklikler yüzünden uyarır. Greem endişelenmektedir, çünkü Haydar fakültenin detayları konusunda sessizliğini korumaktadır. Taut 12 Aralık ile 15 Aralık arasında Ankara'dadır. Birçok işin yanısıra fakülte inşaatıyla da ilgilenmiştir. Haydar, *"taş seçimi, ekstra masraflar yüzünden kısıtlamalar gerekmektedir"* der, yer suyu için ortaya çıkan yalıtım masraflarına karşılık mermer kullanımının azaltılması gibi. Bununla birlikte iş akış planı hakkında birtakım yeni düzenlemeler yapılır. Detayların bürodan doğrudan Hillinger'e verilmesi, onun da çalışma bakanlığına iletilmesi gibi. Enver, mimar ve mühendisleri kontrolör olarak atamak istemektedir. Hasan Adil Denктаş ve **Süfiye Arlaski**'nin devam etmek olasılıkları vardır. Bütün bunların arasında ana merdivenin masif mermer basamaklarından ödün verilmez. Feridun ise bir sonraki kadro isteğini de beklemek zorunda.

7 Şubatta Abidin ve genç Haydar, fakültenin kirişleri, taşıyıcı sistemini görüşmek için İstanbul'a gide ve büroyu, detayların gecikmemesi için uyarırlar. 22 Şubatta artık detaylar üzerinden tartışılmaya başlanmıştır. Fakültenin su basmam bölümünün taş yüzeyinin sıva yüzeyinden daha önde olması gerekliliğini Green hatırlamamıştır. 25 Şubatta Taut, akademinin girişinde düşer, diz eklemine kırık olduğu alınan röntgen filminden sonra anlaşılır. Bu arada inşaat devam etmektedir. 9 Mart Abidin, Şinasi, Sait ve Mahmut İstanbul'a gelirler. Çalışma Bakanlığındaki bazı mühendisler kanalizasyon ve kalorifer sistemi yüzünden zorluklar yaratmaktadırlar. Genç Sabri şantiye şefi olarak şeterli olamamaktadır. Abidin şantiye için Green'i uyarır. Taut Cevat'a ulaşmak ister, ancak ertesi gün ulaşır. Green'in Ankara'ya gitmesi Kazım, Haydar ve Abidin ile görüşmesi gerekliliği üzerine konuşulur. 12-14-15 ve 16 Mart fakülte salonu üzerinde çalışarak geçer. Salonun perspektifini ve 1/50 eskizini yapar Taut. Şinasi, Abidin ve Sait detaylarla birlikte gelirler. 17 Mart salon ve

ana merdiven, gazi köşesi ve üst kattaki kütüphane salonlarının 1/50'leri üzerinde çalışılır.

23 Mart Çalışma Bakanlığı kanalizasyon ve ısıtma sistemini geciktirmektedir. 4 Nisan Green yanında Mahmut ile Ankara'ya gider. Daha sonra fakülte için daha çok gücün yollanması gerekecektir. 11 Nisan'da Cevat ile telefon görüşmesi yapılır ve Hillinger'in yerine Green'in Kültür Bakanlığı pavyonu içinde İzmir'e gitmesi kararlaştırılır. 19 Nisan Abidin, bodrum merdivenlerini değiştirmek ister. Merdiven çok alçaktır, salon merdivenleri için kolon gereklidir, korkuluklar daha hafif olmalıdır. Abidin, salon için Taut'un çizimlerini ister. Tuvaletler aynen kalır, biraz daha yükseğe kaldırılır. Kendisi B tarafı için elektrik tesisatının planlarını yapacak ve boruları döşeyecektir. Fakültenin amfisi dekanlık mekânları için eskizler 20-23-24-30 Nisan günlerinde yapılır. 22-26 Mayıs'ta Bruno Taut, hayat arkadaşı Erika ile Ankara'dadır. Birçok başka işin yanısıra fakülte şantiyesine de gidilir. Taut orada deneme için yapılan duvarı düzeltir, giriş kapısını kontrplak olarak değiştirir. Abidin, Nizamettin ve Orhan şantiyededirler. Bodrum ve galeri merdivenleri değiştirilir, inşaatın genel gidişi fena gözükmemektedir. Taut detayları verir ve çizimler üzerinden anlatır.

4 Haziran'da Bruno Taut'un İstanbul'da sergisi açılır. Zeki Sayar, Architect'e yabancı mimarlara karşı bir yazı yazmış, bu yazıda Taut'u ve fakülteyi iğneleyici sözler kullanmıştır. Ancak sergiye gelen Zeki Sayar, Taut'u parlamento yapısıyla ilgili eleştirel bir yazı yazmaya davet eder, daha doğrusu Holzmeister'in projesi üzerine yazı yazmaya davet edilir. Taut'un cevabı ironiktir ve Fransızca not alınmıştır günlüğüne, *"bir düşünelim, sonuçta ben de bir Türk mimarım."* 24 Haziran'da evde fakülte'deki tarih topluluğu mekânları için çalışır Taut. 26 Haziranda yine fakülte için çalışılır. Bu kez üzerinde çalışılan Atatürk mekânlarıdır. 14 Temmuz'da aynı çalışmanın sürdüğü görülmüştür. Fakültenin mobilyaları da sıkça günlüğün sayfalarında yer almaya başlamıştır, **rumya 34.37** adıyla anılmaya başlanmışlardır. 19 Temmuz akşamı Ankara'ya gidilir. 21 Temmuz Taut, taşların yüzeylerinin nasıl olacağı konusunda şantiyede bilgi aktarır.

Mobilyalar yine gündemdedir. 22 Temmuz'da İstanbul'a dönülür. 24 Temmuz Pazar günü Taut merdiven korkulukları için eskiz yapar. 29 Temmuz'da fakülte

binasının yüzünde yer alacak yazı üzerine karar verilir. Taut mutludur. 9 Ağustos'ta Taut yazı konusunda zaman baskısından bahseder, yazıya hala karar verememiştir aslında, ancak 5 Eylül'de hala bu yazı için çalışmaktadır. 15 Eylül'de ise fakültenin giriş holü, yer döşemesi üzerinde yoğunlaşmıştır. Eylül ile Ekim'de astımına iyi gelmesi nedeniyle birkaç hafta Ankara'da kalır. Anlaşılan 10 Kasım'da da Ankara'dadır. 10 Kasım'da Atatürk'ün ölümü ibaresi o gün için tek not olarak alınmıştır. Günlükte bu tarihten sonra Atatürk'ün katafalkının yapımıyla ilgili notlar vardır. 5 Aralık'ta tekrar Ankara'dadır Taut. Atatürk'ün anıt mezarı için yer almaktadır. Günlükte yer alan son notlar ise 12 Aralık İstanbul'a dönüş, 13 Aralık toprağın Atina'dan dönüşü ve akademiyle ilgili notlardır. Taut 24 Aralık 1938'de hepimizin bildiği gibi astımına yenik düşer ve yaşamını yitirir.

Fakülte hakkında Taut'un izi, günlüğünün yanısıra mektuplarında da sürdürülebilir. Eğer sıkılmadıysanız çok az da mektuplarında izini sürebiliriz binanın. Benim Berlin Sanatlar Akademisi arşivinden elde ettiğim, kopyası elimde olan mektuplarında fakülte yapısından birkaç kere bahsedilmiş. 27 Eylül 1937 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Akademisi başlıklı kağıt üzerinde arkadaşı İzaburo'ya yazdığı mektupta Taut, Türkiye'de yaptığı projeleri anlatır. Bütün bunların yanısıra dil, tarih vesaire üniversitesi binası inşaatının şu sıralarda başlamak üzere olduğunu haber verir. İşin büyüklüğünü anlatabilmek için ise yapının maliyetini Japon yeni cinsinden 2 milyon olarak aktarır. Ayrıca Berlin'den iki meslektaşının yardıma geldiğini -ki bunlar Greem ve Hillinger olmalı- haber verir, ama bu konuda yine de endişeleri vardır. İyi bir çalışmaya, detaylandırmaya, daha sonra da iyi bir şantiye yönetimine ulaşmanın kolay olmayacağını tahmin etmektedir. Ancak Kasım 37'de bu endişenin yerini verimli bir çalışma ortamına bıraktığını, bu kez Ben Nikolay'dan öğreniyoruz. Ben Nikolay, Taut'un bir mektubuna refere ederek bu bilgiyi bize veriyor.

Kasım 37'de yine İzaburo'ya yazılan bir mektup, Ankara Üniversitesinin büyük yapısının başlayacağını haber veriyor. Anlaşılan inşaat hala başlamamış. *"Bu yapı dil tarih vesaire enstitüsü olması dolayısıyla yeni Türk kültürünün merkezi olacağı için çok güzel taş bir malzemeye onay verildi. Beni en çok mutlu eden şey bana sanatsal olarak bütünüyle özgürlük tanınması"* diyor Taut. Bu işin detaylarıyla ilgili

yardımcılarımla farklı çalgı aletlerinden oluşan bir senfoninin notalarını yazar gibi çalışıyoruz. Bu yapı kübik olmayacak. Burada modern için kullanılan terim bu. Dahası Ben “*değişik Türk motifleri üzerinde çalışıyor*” sözleriyle anlatır. Bu sözler Taut’un özellikle bu yapısı için çok heyecanlı ve gururlu olduğu, çalışma ortamı ve yardımcılarından en azından bu mektup yazıldığı sırada memnun olduğunu bize aktarıyor.

26 Ekim 1938’de Ankara Belvü Palas Otelinden yazılmış başka bir mektupta Taut’un astımına iyi geldiği için 5 hafta boyunca Ankara’da kaldığını öğreniyoruz. Ankara’da kalmanın ona iyi geldiğini, ama hepsinden önemlisi fakültenin, Taut’un mükemmel çocuğunun 1/3 oranında bitmiş olduğunu ve büyümeye devam ettiğini öğrenir. Taut arabayla onun önünden yavaşça geçmeyi pek sevdiğini, hastalığı yüzünden ancak 100 adım attığını aynı mektupta dile getirir.

Taut’un hayat arkadaşı Erika, Taut’un ölümünden sonra 26 Aralık 1938’de dostlarıyla bu acı haberi paylaşmak için yazdığı mektupta fakülte binasında kullanılan Taut’un mermerden de çok sevdiği Ankara yöresinden çıkan taşı mezar taşı olarak kullanmak istediğini söyler. Aynı mektupta, başlamış yapılarla ilgili endişelerini dile getirir. Bakanlığı Pelingar aracılığıyla Bruno’nun son isteğinin yerine getirilmesi konusunda ikna etmeye çalışır. Erika’ya göre Bruno’nun en büyük korkusu inşaatı başlamış bir yapının yabancı ellerin hakimiyetine geçmesi, ama onun adıyla anılmasıdır. Erika’ya Bruno’nun sıkça dile getirdiği şey, yalnız Maks Taut -Bruno’nun kardeşi- Bruno’nun tarzıyla binayı bitirebilir olduğudur, ancak bunun da çok kolay olmayacağını bir başka mektup sayesinde anlıyoruz.

Bu mektubu çok uzatmak istemiyorum, aslında onda da çok ilginç bilgiler var. Biraz vaktimi aştım galiba, onun için hemen bir sonuç cümlesiyle bitirmeye çalışıyorum. Erika’nın hemen hemen her mektubunda Taut’un başlayan yapılarıyla ilgili endişeleri yer alır, ancak Bruno Taut’un kardeşi Maks Taut yapının bitirilmesi için devreye giremez. Yapıların bitirilmesi genelde Bruno Taut’la birlikte çalışmış arkadaşlarının çabalarıyla gerçekleşir. Bu isimler arasında en çok kimleri biliyoruz? Hillinger, Greem ve Eyüp Kömürcüoğlu. Biraz vaktimi aştım, ama dediğim gibi bana

göre bu bilgiler önemli bilgilerdi, o nedenle sizlerle paylaşmak istedim. Çok teşekkür ediyorum sabrınız için. (Alkışlar)

ELVAN- Biz çok teşekkür ediyoruz Esin Boyacıoğlu'na bu yeni ve heyecan verici bilgiler için, gerçekten yapım süreciyle ilgili hiç bilinmeyen bir boyutu bizlerle paylaştığı için. Sunuşlara Cengiz Kabaoğlu'nun sunuşuyla devam etmek istiyoruz. Cengiz Kabaoğlu bildiğiniz gibi koruma mimarı. Bu fakülte yapısının da belgelenmesi, korunma, sağlıklılaştırma, yenileme projesinin hazırlanması, ihalede uygulama aşamalarına yönelik danışmanlık hizmetlerini 2004-2007 yılları arasında, uygulama hizmetini de 2007 yılında tamamlamış. Bugünkü konuşmasının başlığı Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi mimarlık koruma onarım projesi.

CENGİZ KABAOĞLU- Çok teşekkür ederim. Ben çok duygulandım Esin Hanımın anlattıklarından, çünkü biz binada çalışırken bunları bilmiyorduk. Kolay kolay da elde edilecek bilgiler değil, sanıyorum onları meşakkatle toplamış. Çok güzel sundu. Benimki tamamen teknik bir sunuş olacak. Sıkıcı olabilir, benden sonra Şerafettinki de çok ilginç olacaktır diye tahmin ediyorum. Dolayısıyla argo tabiriyle kısa kesme eğilimindeyim.

Benim açımdan şu çok önemli: Binayı -terim doğru mu bilmiyorum- çok yakışıklı buluyorum, çok soylu diyebilirim. Belki biraz suratsız diyenler de olabilir, bu yoruma herkes katılmayabilir, manyalist de bir tadı var bir şekilde benim için. O da galiba pencerelerinin büyüklüğünden geliyor. Aslında algılandığından çok daha büyük bir bina, daha alçak gibi. Karşıdaki binayla, adliye binasıyla karşılaştırırsanız adliye binasında olanlar çok bozuk, anıtsal olması gereken bir yapıya göre bir apartman bir anlamda. Bu onun karşısında çok vakur duruyor, o açıdan etkilendiğim bir bina. Tabii hikayesini dinleyince daha çok etkilendiğimi itiraf etmeliyim. Konu malum, dediğim gibi teknik sunuş olduğu için buradan başlıyoruz. Dik açılı bir bina. Biz 2004 yılında başladık çalışmaya ve 2007'de uygulamasıyla bitti. Burada şunu söylemeliyim: Binanın onarımıyla ilgili projelendirme talebini çıkaran idare, üniversitenin bu işleri yapan birimi, tamamen teknik bir daire. Onlar restorasyon işlerinden ilgili değildir belki alışık olmadıkları için. Başta bayağı sorgumuz oldu dil açısından, anlamak açısından. Mesela bizim çalışmaların kapsamında restrüksiyon

dönem dönem yoktu, halbuki bu çok önemli böyle bir yapıda. Birçok şey yapılmıştı binada daha önceden. Türkiye'deki kamu binalarının kaderi bu, dekanlığın biraz parası olunca iyi niyetli bazı işleri yaptırmışlar.

Kabaca şunu söyleyebilirim: Burada önemli olan binanın cepheleriydi. Cephelerde taş yüzeylerde, özellikle sıvalarda da keza sorunlar vardı. Çok olağanüstü büyük sorunlar değildi. Bu yazı pek okunmaz haldeydi ve bu bir onur meselesiydi özellikle dekanlık için. Dekan çok heyecanlıydı, Necdet Bey bu konuyla ilgili olarak. Onun gibi sövelerinde bayağı sorunlar vardı. Biz bayağı kalabalık bir grup olarak çalıştık, önemli danışmanlarımız vardı. Bir tanesi hanımefendi de burada, sağ olsun bize çok büyük katkıda bulundu. Ayrıca mühendis isimlerini burada görüyorsunuz. Bekir Hocadan bahsedeyim. O da zaten Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde öğretim üyesi olduğu için özel olarak malzeme açısından çalıştı. Mühendisler de vardı, böyle bir gruptuk. Önce belgelemeyle başladık. Binanın her yerini ölçtük ciddi bir şekilde. Bunlardan bazı kesitler görüyorsunuz.

Daha sonra binanın nasıl kullanıldığını etüt ettik, bu da önemliydi, şöyle ki: Değişmiş epey, yani değişmeyen yerleri de var, ama ihtiyaçlara binaen zaman içinde bazı yerlerin kullanımlarının özünden farklı olduğunu tespit ettik. Tabii binanın kullanıcıları -gene belki Türkiye'ye has bir sorun- çok öğrenci aldığı için kapasitesinin çok üzerinde binaya çok yüklenmiş vaziyette. Öğretim üyesine çok ihtiyacı var, sınıflar yetersiz, araştırma bölümleri sıkışık; o açıdan bir kullanım işlevselliğini inceledik neler yapılabilir diye, çünkü bazı değişiklikler istiyorlardı zaruretten dolayı. Daha sonra gene üniversitedeki hocalarla binanın fiziki veya kimyasal sorunlarıyla ilgili çalışmamız oldu. Onlara ait bazı dökümler. Daha sonra malzeme bazında sorunları tespit ettik. Bu yapıya ait hemen hemen her elemanı tek tek kapısına kadar, duvar parçasına yahut da merdiven korkuluğuna kadar ne varsa hepsini 72 tabloyla özetledik ve bunlardan hareketle de müdahale biçimlerinin neler olacağını çıkarttık, onları tarif ettik. Onları da burada kabaca görüyorsunuz, inceleme ve değerlendirme safhası. Başta gördüğünüzden daha ileri düzeyde, yani ilk izlenimden daha ileri düzeyde bozulmalar olduğunu fark ettik şaşırarak.

Daha sonra böyle önemli binaya nasıl yaklaşabiliriz diye birtakım ilkeler tayin ettik. Bunların çoğu zaten bu işle uğraşanların bildikleri ilkeler. Bunları çok özet geçeyim, önemli olduğu için söylemek istiyorum. Burada en büyük faydayı fakültenin kendi arşivinden bize verdikleri albümler oldu. Çok güzel fotoğraflar var, siz onları bilirsiniz. Oradan eski halinin ne olduğunu anlamış olduk. Çok iyi siyah beyaz fotoğraflardı. Öteki istek ve ihtiyaçlar tabii önemli bir kıstas ve çok büyük baskı vardı az evvel bahsettiğim gibi ve de kullanımdan gelen sıkıntılar. Bunları değerlendirdik, mümkün olduğunca yapının özgün şemasını niteliklerini yitirmemeye çalıştık. Uygulamadaki onarımlarda daha çok sağlamlaştırma, sağlıklılaştırma -sağlıklılaştırma terimini daha çok tesisatlar için kullanıyoruz kendi bünyemizde- parça onarımı gibi tarifler verdik. Tabii müdahalelerin nasıl olacağına dair tarif verirken de özellikle özgün malzeme ve özgün yapım tekniklerini ön plana çıkardık. Dönem eklerinden nitelikleri olanları ihtiyaca binaen kabul ettik, iyileştirerek onları yerinde bıraktık. Bunlardan hareketle kararlarımızı oluşturduk.

Yeniden kullanılabilir nitelikteki malzemeleri yeniden değerlendirdik. Ortak kullanıma açık mahallerdeki değişiklikleri özgünlüğüne uygun olacak şekilde değiştirdik. Ortak kullanıma giren açık olmayan ve mekânlardaki nitelikli örneklerini mevcut halini koruduk. Koruma ve sağlamlaştırma müdahalelerini özgün yapı malzemesiyle uyumlu bir şekilde halletmeye çalıştık. En büyük müdahaleyi sağlıklılaştırılması gereken yerlerde, tesisat olsun yahut da ıslak hacimlerde yaptık. Çok kötü durumdaydı, orada bayağı değişiklikler oldu. Gene özgün elemanlardan yerinde tutulması mümkün olanları yerinde koruduk. Eksikler yeniden imal edilerek aynı malzeme, aynı teknik, aynı boyutta yerlerine yerleştirdik. Aynı şekilde özgün detaylara sadık kalmaya çalıştık, fakat varlığı bilenen, ayrıntısı bilinmeyen elemanları da yeni malzeme, çağdaş teknikle yeniden yaptık. Özgünlüğüne uyumsuz eklentileri olabildiğince kaldırdık. Olabildiğince diyorum, çünkü çok kullanılan ve kaldırılamayacak bazı şeyler de kaldı, bodrum katlarda özellikle. Öne çıkmayan çözümlerde de yeni malzeme kullandık gene uyumlu olmak kaydıyla. Bunları binada haritalandırdık, müdahale alanlarını belirledik. Bunlar ana müdahale alanları. Binanın her tarafına müdahale etmedik diyebilirim. Kat planlarında bunları görüyorsunuz.

Çatı önemli. Özgün çatının yerinde yeller esiyor. Burada Taut zamanında yapılan çatıdan sonra birkaç defa çatı değiştirilmiş. En son ise çok kötü bir çatı vardı üzerinde. En büyük sorunlardan bir tanesi çatı nedeniyle oluşan sorunlardı, bunu bilahare anlatacağım. Detaylarımızdan bazıları bunlar. Hızlıca geçiyorum. Bu cephenin restorasyon öncesi durumu. Bu fotoğraf çok okunaklı bir fotoğraf, yazı normal günlerde daha kötü durumdaydı. Bu harflerin bazıları iskele kurulduktan sonra temizlenerek, bazıları ise parça yüklemelerle tamamlandı ve okunur hale getirildi. Gene malzeme koruma konusunda uzmanlaşmış oradaki hocaların kontrollüğünde - üniversitenin öyle bir bölümü var biliyorsunuz belki- cephelerde **Atina'yı** çok almamak şartıyla temizlik yapıldı. Andezit taşlarının ileri derecede bozulmuş olanları değiştirildi. Andezit taşı da Haymana'da var, Hüseyin Gazi tarafında değil, Elmadağ tarafı değil. Onlar bulundu, jeologlar onu tespit ettiler. Kapatılan bir ocaktan, çalışmayan bir ocaktan geldi eksik malzemeler. Ders temizliği yapıldı. Pencerelerde büyük sorun vardı. Pencerelerin söveleri ve denizlikleri nedense belki de hatalı diyebiliriz, fazla cüretkar olabilir belki, ama çok yumuşak bir taştan, makbul olmayan bir taştan olmuş vaziyette. Çok ileri derecede bozulmuştu, her türlü taş bozulması vardı aşınma gibi, dolayısıyla onlarda daha çok değiştirme yoluna gitmek zorunda kaldık.

Doğramaları olabildiğince koruduk aşağı yukarı yüzde 80-82 civarında. Müteahhitle bizim hesabımız farklı. Bir hesaba göre yüzde 70'lere yakın oranda doğramalar yerinde tutuldu zahmetli bir şekilde temizlenerek. Burada sövelerin durumunu görüyorsunuz ne kadar yıpranmış veya eksiklik olduğunu. Aynı taş gene jeolog ve petrograf hoca tarafından bulundu ve o taşlar temin edildi, aynı detaylar da yerlerinde tespit edildi. Binanın içinde atölye kuruldu büyük sınıflardan birinde. O doğramalar temizlendi, yıllardır kat kat üst üste sürülen boyalar temizlendi ve altından çok güzel ağaç çıktı hakikaten. Yan cepheleri görüyorsunuz. Az evvel Esin Hanımın dediği gibi yan cephelerde ön cepheden kaplama çok az geliyor ve arkası da sıva. Sıvaların da durumu o kadar iyi değildi, onlar da bir daha temizlik ve tamiratlar yapıldı.

Gene Farabi salonunun cephesini görüyorsunuz. Bazı teraslar daha sonradan suni taşla kaplanmış, onlar temizlendi, söküldü, yenilendi. Çatı tamamıyla değiştirildi.

Çatıda ilginç bir şey var, bunu söylemek isterim. O da çok kafa yorduk çatıya, çünkü bulduğumuz çatıda şöyle bir sorun vardı -elimle anlatabilirim size- : Ön taraftaki yazının olduğu ve sizin bahsettiğiniz kavisli kısmı hatırlıyorsunuz. Binanın cephesini de hatırlıyorsunuz, ön tarafa inen düşey yağmurluk konusu hiçbir şekilde yok, çünkü bu Taut'un özgün tasarımında arka tarafa, o sıvalı cephelere yağmur suyu verilmiş. Onu yapabilmek için de çok düşük eğimde bir çatı yapmış Taut. Özgün çatı öğrendiğimiz kadarıyla bakır kaplama. Bakıra göre eğimi az olduğu için çatı hep sorunlu olmuş. Daha sonra defalarca değiştirilmiş, fakat ön cepheye çatının eğiminden dolayı çıkamayacağı için önden yağmurluğu indirilemeyeceği için çok matrak bir şey yapmışlar ve iki yönde kırımlı çatı yapıp ön tarafın sularını burada gizli dere yapıp binanın çatı arasından almışlar. Tabii doğru dürüst koruma yapılmadığı için, yalıtım yapılmadığı için yıllarca bununla uğraşmışlar. Üst katın tavanları falan berbat haldeydi. Biz dolayısıyla Taut'un özgün tasarımına hem uygun, hem de nasıl iyi bir yalıtımlı çatı yapabiliriz diye kafa yorduk. Özgün formunda, fakat gri renkli polioliolinil bir madde, yeni bir çağdaş maddeyle çatının üzerini kapladık bakırla değil, fakat parapetlerini bakır bıraktık. Burada sağ alttaki çizimde gördüğünüz gibi soğuk polioliolinilin uygulamasını görüyorsunuz. Bu kaplandıktan sonra gerilen bir malzeme, şu anda da sorun yok.

Farabi Salonunda mobilyaları ve aydınlatma sistemi yenilendi. Fuayenin bazı bölümlerinde özgün kaplamalar vardı basık pramider formda. İleri derecede bozuk olanları değiştirildi, diğerleri temizlendi kalıp olarak aynı ölçüde. Çinilerin olduğu derzler temizlendi ve yenilendi gene hocaların asistanları vasıtasıyla. Aynı zamanda fuayede taş yüzeylerde temizlik yapıldı. Bu fuayenin restorasyonundan sonraki hali. Koridorlar tabii çok yoğun kullanıldığı için orada epey sorunlar vardı. Özellikle ilginç gelen bir şey, zemin malzemesi özgünde kuvvetli bir muşamba iken, daha sonra o eskidikçe sökülmüş ve yerine mozaik dökülmüş vaziyette. Tekrardan bunun özgün malzemesi muşambayla değil de, ona yakın bir malzeme olarak sürtünme katsayısı yüksek olan kauçukla kaplanması için çok ısrar ettik, fakat kamu bütçeleri yetmedi ve içerikten çıkarıldı ve zeminler mozaik kaldı. Merdiven hollerini görüyorsunuz. Gene restorasyon sonrası görüntüler. Yemekhane, tuvaletlerin eski ve yeni halleri. Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

ELVAN- Yapının hayatındaki bugüne sağlıklı ulaşmasındaki çok önemli bir aşama hakkında bizi bilgilendirdiği için Cengiz Kabaoğlu'na çok teşekkür ediyoruz.

Panelimize Şerafettin Turan hocamızın konuşmasıyla devam edeceğiz. Şerafettin Turan, tarihçi. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü mezunu ve 1952 yılından itibaren sanırım bu fakültede Genel Türk Tarihi Kürsüsünde asistan, doçent, profesör olarak çalışmış, 1969 ve 72 yılları arasında da fakültenin dekanlığını yapmış. Bugün bize bir öğretim kurumu olarak Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi yapısı başlıklı konuşmayı yapacak.

ŞERAFETTİN TURAN- Sayın Başkan öncelikle size ve 46 yılımı geçirdiğim bu fakülte hakkında önemli bilgiler aktaran ve fakülteyi kurtaran Cengiz Beye teşekkür etmeyi bir dil tarihli görev biliyorum. Ben tabii yaşadıklarımaya dayanarak, bir de dil öğretim kurumunda bulunması gereken özellikleri dikkate alarak size bir sunum yapmaya çalışacağım.

Ankara Üniversitesinin ilk fakültesi olarak 1935'te yapımına karar verilmiş ve yasada 1935 Haziranında "*Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi*" olarak çıkmış. Dil fakültesi dediği, herhalde kısaltma için onu kullanmış olacak, çünkü yasa önerisi dil tarih ve coğrafyayok, ama Büyük Millet Meclisinde "*Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi*" olarak geçiyor. diller var, ama öyle değil, siz merak etmeyin, çünkü Efkaf Apartmanında asıldığında Dışkapı'da fakültenin adı "*dil, tarih, coğrafya*" şeklinde virgüllerle ayrılmış. Biz kısaca dil "*tarih*" diyoruz, coğrafyacı arkadaşlar hep alınırlar "*bize niçin öncelik tanımıyorsunuz?*" diye.

Ben Ankara'ya 15 Ağustos 1944'te geldim ve fakültenin yeni binasının öğretime açılışı 4 Kasım 1940, yani 4 yıl dolmadan önce gelmişim. Yepyeni bir bina. Cumhuriyet dönemi midir, eskiden de öyle zaten, birçok ülkelerde anıtsal yapılar şehrin girişindeki büyük caddeleri süslemek için yapılır. Dil Tarih Fakültesi de sanırım başkent Ankara'nın Yenişehir'e giderken Atatürk Bulvarını süslemek için yapılmış görkemli bir yapı.

Hanımefendi Jansen'den bahsetti. Ankara'da, başkentte yüksel okullar, fakülteler Tandoğan Meydanı, Gazi Eğitim binasının 1927'de başlamasıyla beraber

Fen Fakültesinin bulunduğu yere Jansen'in ilk eskizinde fakülte yükselokullar yeridir, hatta sivil havacılık alanı vardır yanılmıyorsa onun programında. Anlaşmazlık belki de oradan gelebilir. Gene bizim o zaman öğrendiğimize göre fakülte yapısı üniversitenin bir giriş bölümü. 400 öğrenciye göre planlanmış bir yapı. O zaman yeterli olmuş, savaş yılları zaten, 1937'de başlamış, bitimi de savaşa rastlamış. Şöyle bir söylenti vardı: Havadan bakıldığında bu yapı Ü şeklinde olacakmış, sonra L'ye dönmüş. Üniversitenin Ü'sü yarısı yapılmış yarısı da kalmış, ama konferans salonunun Muzaffer Göker'in itiraz ettiği gibi gelişi o şekli bozmuş gibi görünüyor, Ü olmaktan çıkmış L şekline dönüşmüş. Bu ne kadar doğrudur bilemiyorum. Ben rahmetli Cevat Dursunoğlu'na sormuştum, çünkü benim hocamın abisiydi, yakın ilgim de vardı. Ben Erzurum Lisesinde okudum. *"Öyle bir şeydi, sonra vazgeçildi"* dedi. O bilgiyi de size sunmuş olayım. Ben bu yapıya Ankara'ya gidişimde 15. günde falan girdim, çünkü yüksek öğrenimime devam etmek için gelmişim. O mermer merdivenlerden iki ay kadar düştük. O fakülte o yıllarda iki günde bir sabunlu sularla yıkanır, çünkü detarjan yoktu.

Bu yapının bana göre özelliği nedir? Bu yapı dediğim gibi 1939'da 195 öğrenciyle başlamış bir fakültenin dil tarih coğrafya, bir de buna eklenen arkeoloji, antropoloji ve felsefe bölümlerini içeren bir yerleşme merkezi. Avrupa, daha doğrusu Alman üniversiteleri esas alınarak yapılmış bir bina, bir planlama. Türkiye'de Amerikan kolej sistemi geçerli, yerleşkeler ona göre yapılıyor, ama Ankara Ziraat Fakültesinin bulunduğu yer -ki Türkiye'de ilk üniversite yerleşkesidir yüksek ziraat enstitüsü olarak- Alman üniversiteleri dikkate alınarak yapılmıştır, tam bir kampüstür, tam bir yerleşkedir. 4 tane fakültesi var, ama Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi yapıldığında karar verildiğinde Ankara'da yüksek okul sayısı çok az. Anımsatmak gerekirse cumhuriyetin Ankara'da açtığı ilk yüksek okul bilindiği gibi Musiki Muallim Mektebidir. Konservatuar orada. Binanın içerisinde biliyorsunuz üç tane M var. Bizim gençler *"onu Migros mu yaptı?"* diyorlar, üç tane M. Musiki Muallim Mektebi.

Arkasından 1925'te hukuk fakültesi, ama hukuk mektebi alisi olarak yapılmıştır Adalet Bakanlığına bağlı olarak. 1926'da Gazi İlim Enstitüsü Konya'da açılmış, 27'de de burada Kemalettin binası. Orası fakülte yüksek okullarıydı, fakat sonra anlaşılan

buraya getirilmiştir. Çok görkemli bir bina. Alman sistemine göre yapıldığı için edebiyat fakültelerini, felsefe fakülterini, diğer fakültelerden ayıran bir özelliği vardır. Burada her şey kağıda kitaba bağlıdır. Dolayısıyla burada kitaplıklar ve seminer yerleri çok önem taşır. Taut'un projesinde bunun çok sistemli bir örneğini görüyoruz, çünkü her katta bir enstitü vardır. 4 enstitü, 17 disiplin öngörülmüştür ve bu 17 disiplin için seminer kitaplığı denilen kitaplıklar oluşturulmuştur. İkinci katta da bir genel kitaplık vardır.

İkincisi, edebiyat fakültelerinde, felsefe fakültelerinde seminer çalışmaları esas olduğu için öğretim üyesiyle öğrencilerin birbirine yakın olması çok büyük önem taşır. O bakımdan Hacettepe'de başka yerde olduğu gibi öğretim üyelerine akademik elemanların bulunduğu odalar ayrı, dersane ayrı değildir, Dil ve Tarih Fakültesinde ana binada öğretim üyeleri odalarıyla karşısında çalışma odaları, seminer odaları, kitaplıklar vardır.

Bu yapı çok görkemlidir. Tereciye tere satar gibi mimarlık bakımından övecek değilim, ama bu yapı yalıtım bakımından dikkate değer bir özellik taşır. Türkiye'de yapılarda, özellikle okul yapılarında büyük bir yalıtım sorunu vardır. Atatürk Bulvarı gibi bir yerde, gürültülü bir yerde yapılmış bu binada yalıtım o kadar güzel düzenlenmiştir ki sınıflar arasında hiçbir ses geçişi olamaz. Tek gürültü, biraz sonra değineceğim bulvar üzerinde yapılmış olmasının getirdiği bazı sakıncalar vardır, ama sınıflar arasında, koridorlar arasında öyle bir yatılım yapılmıştır ki hiç gürültü olmaz. Bir örnek vereyim. Bu fakülte açıldıktan sonra fakülteyi esas olan bazı kurumlar da oraya yerleşmişlerdir. Türk Tarih Kurumuyla Coğrafya Enstitüsü Tarih Kurumu 1967'de yeni binaları yapıncaya kadar birinci kata yerleşmişler. Dördüncü katta Coğrafya Enstitüsü diye bir enstitü vardı. Bir de 1941'de özel bir yasayla kurulan Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, o da aşağıda fuayede balkonlu dediğimiz yerde yerleşmiştir. Tarih Kurumunun basımevi benim oturduğum odanın altındaydı. Düşünün o dönemde elle yapılan bir basımevi. Biz o gürültüyü duymazdık, duyamazdık, o kadar güzel bir yalıtım vardır.

Malzemenin sağlamlığı anlatılmakla bitmez. Biraz sonra değineceğim, ama hemen söyleyeyim. 1971'de benim dekanlık dönemimde ilk büyük onarıma

giriştiğimizde bizim yapı dairesi eski elektrik donanımının değiştirilmesine karar vermişti, elektrik ve telefon şebekesi değişecek ve katlardaki muşambalar değiştirelecek diye, fakat matkap makineleri getirdikleri halde muşambaları delediler müteahhitlerimiz. Telefon tellerini değiştirmeye kalktıklarında, bir gün mühendis arkadaş bana geldi *“efendim, bunları çıkartamıyoruz, çıkartıklarımız o kadar sağlam ki -1971’den bahsediyorum- piyasada bu kadar sağlam kablo bulmaya olanak yoktur. Onun için gelin bunu değiştirmeyelim, yalnız bozuk olanları değiştirelim”* dedi. Öyle bir karar alındı Bayındırlık Bakanlığında da ve o kablolar kaldı. Cengiz Bey bahsetti, oradaki doğramalar 1940’da yapılmış. 69 yıl geçmiştir, milimetre oynamamıştır. Bu kadar sağlam bir malzeme var.

Bunun dışında neler var? Şunu da söyleyeyim: Bir defa fakültenin bulunduğu alan, Ankara’nın ulaşım bakımından en kolay yeri. Fakültenin bir özelliği var. O dönem üniversitelere giriş sınavı değişiyor. 1963’te başladı sınavları. İki grup öğrenci geliyor Dil Tarih Fakültesine. Başlangıçta 195 öğrenciyi almış, 40 tane de yatılı var, 7’si kız, 33 erkek. Bu bina yapıldığında yatılı sisteme son verilmiştir, o bakımdan yatakhane falan öngörülmemiştir. Bu nedenle burada öğretmen olma, vardır ya kızım okusun öğretmen olsun diye. Bir öyleleri var, bir de Ankara’da yüksek sosyete diyebileceğimiz Yenişehir’de oturanların, bürokratların, siyaset adamlarının kızları, çocukları, yani ilerde çalışma durumunda kalmayacak kimselerin gelip zevkle okudukları bir fakülte. Dolayısıyla cumhurbaşkanının kızları da bu fakülteye kayıt oluyor. Özlem Toker, hem Nilüfer Bayar bizim fakülte öğrencileri, iki tane cumhurbaşkanının kızı vardı. O bakımdan pırıl pırıl bir fakülte, güzel bir bina ve fakülte giriş zaten alımlı.

Cengiz Bey bahsetti, bir resim galerisi vardı orada. 1940’lar Ankara’sında benim anımsadığıma göre iki tane işleyen galeri vardı. Birisi İller Bankasının ana binasının altındaki resim galerisi -Bedri Rahmi Eyüpoğlu’nun resimlerini ilk defa orada görmüştüm-, ikincisi bizim fakültenin galerisi, üçüncüsü Ankara Palas’ın yanbaşıda bir galeri, ama o da belirli zamanlarda ancak açılabilirdi. Başka bir resim galerisi yoktu. Üzülerek söyleyeyim, o galeri 1980 onarımında hem de sanat tarihçisi bir profesör arkadaşımızın, bayan arkadaşımızın dekan olduğu dönemde -sanat etkinliği yapılıyordu, biz orada kitap da satıyorduk- bu galeri ortadan kaldırılmış.

Fakülteye asıl canlılığı veren içinde barındırdığı kurumlarla birlikte düzenledikleri bilimsel ve kültürel etkinliklerdir.

O dönemde Ankara'da kültürel etkinlikler nerede yapılabilirdi? Konservatuvarın bir sahnesi vardı, tatbikat sahnesi. İkincisi, halk evi. 1930'da Türk Ocağı olarak yapılmış olan Türk evi büyük bir etkinlikte. Onun dışında üçüncü büyük salon, bugün Farabi dediğimiz 1980'lerde Aydın Sayın'la geldi; Dil Tarih Fakültesinin salonu. Merkezi bir yerde oluşu, tatbikat sahnesine nazaran çok büyük oluşu ve hele hele 1951'de Halkevinin kapatılmasından sonra Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Ankara'daki bütün kültürel, bilimsel etkinliklerin, toplantıların salonu olmuştur. Gece gündüz çalışan, her türlü öğrenci etkinliklerine açık, o zaman da çok moda olan öğrenciler arasındaki tartışmalar, münazara, yani belli bir konuyu savunma, öğrenciler orada söylem yaptılar. Bunun yanıbaşında Tarih Kurumunun halka açık konferansları vardı, Coğrafya Kurumunun halka açık konferansları vardı. Tarih Kurumunun 4 yılda bir kurultayı toplanıyor, Dil Kurumunun 2 yılda bir kurultayları toplanıyordu. Hepsi Dil Tarih Fakültesinin salonlarında.

Ayrıca Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü 1941'de kurulduktan sonra rahmetli Enver Ziya hocamız da Afet İnan hocamızın başlattıkları halk konferansları var. Dolup dolup taşıyor fakülte. Fakültede de güzel kızlar olduğu için kızları görmek için gelen gençler de var. Mesela bizim ikinci katta bir pembe katımız vardı, Yaşayan Diller. Tarih Enstitüsü Tarih Bölümü, Coğrafya Bölümü, Edebiyat Bölümü, Felsefe Bölümü, ama bütün konuşulan diller Yaşayan Diller Enstitüsü içerisindeydi, pembe boyalı. Herkes oraya gelirdi. Bir de Coğrafya Enstitümüz vardı bunların yanında. Konser salonu olmadığı için konserlerde ya halk evinde ya da Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde verilirdi. Sergi sarayı 1946'da operaya dönüştürüldü. Sergi sarayı olarak yapıldı, bu sergi sarayı da konser salonuna 1961'de dönüştürüldü. 1961'e kadar Ankara'da bir konser salonu yoktu. Dil Tarih Fakültesi Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası konserlerini burada verirdi. O salon açıldıktan sonra Cumartesi konserleri öğrenci konserleriydi, parasız öğrenci konserleri izahlı, açıklamalı. Fuaye dolar taşar, bütün gençler Ankara'da klasik müzik dinleyenler Dil Tarih Fakültesinden yetişmiş gençler, yani orada dinleyenler. Öyle ki Adnan Saygın'ın Yunus Emre oratoryosunun ilk premiyeri de 1947'de orada yapıldı. Bu kadar etkin bir salonumuz var, fakülte var.

Fakültede Atatürk büstü o dönemde yapılmamıştı. *“Hayatta en hakiki mürşit ilimdir”*den başka fakülte adını da gösteren bir şey yoktur, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi adı yoktur. Münih Üniversitesinde Türkoloji öğrenimi gören bir doktora öğrencisi, Türkçe’sini ilerletmek için bize gelmişti, Maria diye bir kızcağız. Mektup yazacak annesine, babasına, arkadaşlarına. Fakülteye bakmış, *“hayatta en hakiki mürşit ilimdir.”* olmuş gerçekten bu. Annesine mektup yazıyor, *“anneciğim, İstanbul’a geldim, trenden indim. Maşallah firmasının otobüsüyle Ankara’ya geldim.”* Fakültenin adı Dil ve Tarih Fakültesi, ama bizim postacımız bu mektubu, annesinin cevap mektubunu getirip Maria’ya iletti.

Sebahattin Eyüpoğlu’nun 1952’de Cumhuriyet gazetesinde çıkan *“Mürşid’in Evi”* diye bir güzel hikâyesi vardır. İki tane köylü fakültenin önünden geçiyorlarmış, bakmışlar orada ne var, nedir, okumuşlar filan. Arkada mürşit kalmış, arkadaşlarına demiş ki *“burası Mürşid’in evidir.”* Eyüpoğlu’nu bunu güzel bir öykü halinde Cumhuriyet’te yayınladı, sonra yanılmıyorsam o öykü onun *“Tezek”* adlı öyküler kitabında da yayınlandı. Çok ilginç bir öyküdür. Eyüpoğlu orada Dil Tarih Fakültesini överken, başlamış olan Anıtkabir mimarisini de yermektedir.

Atatürk büstü yoktu orada. Fakültenin içerisindeki Atatürk büstü 1937’de ikinci Tarih Kongresinde kullanılmak üzere Hitlerin Almanya’da yaptırtıp gönderdiği bir armağan büsttür ve sanıyorum Türkiye’de en güzel büstlerden biridir. O fakültedeydi, ama Talim Kurumu 1967’de yeni binasına taşınınca bir kopyasını yaptırtıp, ikincisini yaptırmamak şartıyla fakülteye bırakmış, bugün bizdeki kopyadır, aslı Talim Kurumundadır. Bir de Atatürk’ün koltuğundan bahsedin, onu da söyleyeyim. Atatürk maalesef bu binayı görememiştir. Bugün ne yazık ki kapatılmış olan balkonu Atatürk balkonu diye anılır. Atatürk orayı görmemiştir, ama dönemde biliyoruz ki Avrupa’da da, Türkiye’de de devlet büyükleri balkonlarda otururlardı. Mustafa Kemal halkevinde de balkonda oturuyor, Dolmabahçe’de Dil Kurultayı yapıldığında muayede salonunda balkon oluşturulmuştur Mustafa Kemal otursun diye. Oradan esinlenerek orada gerçekten bir balkon oluşturulmuştur. O balkon Atatürk tarafından kullanılmadığı gibi, İsmet İnönü de kullanmamıştır. Çünkü İsmet İnönü bildiğimiz kulaklık sorunu olduğu için fakülte girişinde solda ön tarafta otururdu.

Fakültenin bu kadar güzel özelliği var. Bu restorasyonlara giden sorun nedir? 400 öğrenci için öngörülmuş kapasite, 1960'lı yıllara geldiğimizde birdenbire öğrenci depoluğuna dönüştü. Siyasilerin zorlamasıyla Dil ve Tarih Fakültesinde biz 1967'de gece öğrenimine başladık. Türkiye'de ilk defa gece öğrenimine başlayan fakülte budur. Öğrenci sayısı bine çıkmış, arkasından bir iktidar zorlamasıyla uydurma genel kurul kararıyla gece öğrenimi alındı. Tabii 4 yıl içerisinde gece öğreniminin sayısı da bine ulaştınca 2 bin öğrenciye çıktı. Aynı kadroyla öğrenim yapmak zorundayız, ek ödenek yok, tesisat eskimiş ve gece zaman zaman elektrikler sönüyor, yangın tehlikesiyle karşı karşıyayız. Bu giderek o hale geldi ki, bu fakültede 6 500 öğrenci var. Gerçi iki tane ek bina yapıldı, ama o ek binaların benim için hiçbir değeri yok.

Burada gene bir şey açayım. 1971'de ilk büyük oranım benim zamanıma rastladı. Fakülte çatısı -Cengiz Bey bahsetti- bakırdı. Akıyor akıyor, onarım gerekli. Gittik planlamadan 2.5 milyon lira bir para aldık. Yalnız çatı onarımı değil, fakültenin gerekli onarımını yapacağız. Elektrikler değişecek, kalorifer tesisatı gözden geçirilecek, muşambaların eskiyenleri yenilenecek, fakat o dönemde ihale şartnamesine şöyle bir bilgi koymuşlar: Çatıdan çıkan bakırlar müteahhide verilecektir. Dikkatimi çekti, sordum sordurdum bu kocaman çatıda ne kadar? Kilosu şu kadar.. Peki niye müteahhide veriyoruz? Müteahhit parasını alacak. Gittik mücaat ettik, dedik ki *"biz bunu rayiç fiyatına satarız."* O şeyden çıkan bakırları 400 bin liraya sattık 1971'de. O 400 bin lira ile Filoloji Binası dediğimiz bu ikinci bina var ya, merdiveni terstir dikkat ederseniz, Türkiye'de girdikten sonra ters merdiven orasıdır. Bizim İhsan Doğramacı'nın mimarları yapmıştır o projeyi. Belki iki defa almış yanlış yapmış orayı. O binada çatı akıyor. Bizim İtalyanca'daki arkadaşlarımız bölümünden mezun olan arkadaşlarımız şemsiyeyle oturuyorda, o 400 bin lira ile o çatıyı tamamladım. Dediğim gibi 71 şeyinde değişti çatı ve sorunları da başladı, maalesef pek iyi bir şey olmadı. Asıl sorun ondan sonra başladı, öğrenci sayısı artınca 1971'den sonra öğretim üyelerine, yardımcılara çalışma mekânı oluşturabilmek için merdiven altlarını bile artık derslik haline getirmeye başladık. Gece gündüz çalışan bir fakülte.

Derken geldik 1980 tamirine. Zorunluydu, nefes alınacak yer kalmamıştı. Ne oldu? 1980 restorasyonunda bir defa arkadaşlarımızın Sultantaşlığı denilen dekanlık

önündeki taşlık oluşturuldu. Bir fakültede yüzlerce, binlerce öğrencinin bir yerde dekanlık odasının önünü mermerle kaplanması diye bir sorun olamaz. Sanat tarihçi arkadaşımız onu yaptı, galeriyi ortadan kaldırdı. Asıl orjinalde olmayan bir şey daha yapıldı o dönemde. Büyük Profesörler Kurulu Salonun 1/5'i küçültüldü bir büro oluşturmak için. Görmüşsünüzdür aslı orada kütüphaneye giden yerde, bizim binaya giden yerde bir camlı köşkümüz var. Camlı bir dinlenme salonumuz, okuma salonumuz var, pırıl pırıl bir salon. Orası da büro haline getirildi. Çok yazık oldu, çok güzeldi. O kadar güzeldi ki mimari bütünlüğünün yanında insanın içini açan bir yanı vardı. Orada bugün 380 tane öğretim üyesi yardımcısı var, 6 600 öğrenciden bahsediyoruz. Öğretim üyesi 5 kişinin bir araya gelip oturacağı bir yer yok. Biz orayı okuma salonu, dinlenme salonu, sigara salonu haline getirmiştik, bir güzelliği vardı, o da ortadan kalktı.

Fakültenin bana göre bir başka sorunu, belki Jansen sorunundan da gelen, Cevat Beyin de desteklediği yerin dar oluşudur, genişlemeye elverişli bir alan kalmamıştır. Burada da siz mimar arkadaşlarımız benden çok iyi biliyorsunuz, Türkiye’de resmi binalar hep kaçak yapıdır. Fakültenin kaçak olduğunu biz ne zaman öğrendik? 1951 yılında Yüksek Lisans Hastanesi başlandığında. Arkada görünüşte bir genişlik var, Yüksek İhtisas Hastanesi diye bir şey yapılmamış, Ankara Üniversitesi Morfoloji binası da yok. Morfoloji binasının yerinde eski bir sultani var, Ankara Erkek Lisesi var, güzel bir taş bina. Ne yazık ki onu da hemen yıktılar, 6 sene toprak halinde kaldı, sonra morfoloji binası, Hacettepe’de doktorlarla bizim tıp fakültesi doktorlarının karşı karşıya gelmesi Fenerbahçe-Galatasaray gibi. Ankara’nın hava kirliliği en yoğun olan yerini hastanelerle doldurdular. İşte o sırada benim rahmetli hocam, profesörüm dekandı, Nilüfer Hanım da benim gibi asistandı. Dedi ki *“efendim, bu niye şey yapılıyor.”* Protestolar çıktılar Sağlık Bakanlığına. *“Efendim, biz yaparız, burası hazine arazisidir”* dediler. Ne yapalım? Nilüfer Hanım vasıtasıyla Celal Bayar’a gidelim, Cumhurbaşkanı’na şikâyet edelim. Fakültenin genişleme alanı yoktu. Gittiler, Celal Bayar da demiş ki *“bizim hastane ihtiyacımız var.”* Anlaşıldı ki fakültenin tapusu yok, fakülteye hangi arazinin verildiği de belli değil. Sorun buradan kaynaklanıyor, çünkü o dönemde Muzaffer Bey itiraz etmiş, haklı.

Öğrencinin az olduğu zamanlarda bile bu güzelim binada özellikle banliyö trenleri geçtiği zaman ders yapamazdık bahçeye bakan kısımlarda. Neden? Çünkü o zaman buharlı lokomotifler var, banliyö trenleri gelince “*yol verin bana*” diye köprünün üzerinde durur ‘düüüt’ 5 dakika sürer. Genç arkadaşlar bilmeyebilir, belki o karşıdaki bina iki su deresi akıyor orada. Karşıda Tekel deposu var, bir de Toprak Mahsullerinin ofisi var, arkası Demiryollarına ait bir bina. Bu gürültüyü çekmeye olanak yok, onun için dersimize ara verirdik. Şimdi ezan okununca siyasiler bekliyorlar ya, biz de banliyö geçsin diye dururduk. Tabii direnaja sorunu zaman zaman sorun çıkartıyordu bize. Şimdi nasıl çözüldü bilemiyorum, çünkü burası eski Ankara’da dediklerine göre ayazma, ayazma olmasa bile su çıkıyordu. Bizim ek bina, tiyatro yapıldığı zaman öyle bir su çıktı ki bir sene kapatamadılar. Alt salondan, zemin kattan su gelir ve pompalarla İncesu’ya verilir. Bizim belediye ne yaptı? 1957’de Ankara’da taşma oldu, Bent Deresi taşıtı daha doğrusu, baraj patladı. Derken fakültenin önünden geçen İncesu da taşmaya başladı, getirdiler üstünü kapattılar. Kapatırken fakültenin suyunu boşaltan kapısının önünü çimentolamışlar, bu delikler niye burada duruyor, bu hava deliği midir diye çimentolamışlar. Bir baktık bizim kömürlük, kalorifer dairesi sular içerisinde kaldı ve taşıtı. Hocalarımız hamalla karşıya geçtiler. Öyle bir dönem de yaşadık, ama sanırım şimdi öyle bir sorun bulunmamaktadır.

Benim söyleyeceğim, iftihar edilecek, her bakımdan güzel, örnek gösterilecek bir yapı. Mimarlar Odasının da buna ilgi gösterdiğini biliriz eskiden beri, çünkü sözünü ettiğim 1971 onarımında, benim dönemimde arka cephedeki sıvaları denerken müteahhit biraz koyu, neftiye kaçan boya sürmüş, iki gün sonra Mimarlar Odasından siz Atatürk’ün pembe rengini nasıl değiştirirsiniz diye protesto şeyi aldığımı biliyorum. Tabii bu da çok iyi bir şey. Hemen apar topar çağırdık mimarı, “*sen nasıl yaparsın? Bizi azarladılar Mimarlar Odası*” dedik ve pembeye boyattık, şimdi devam ediyor. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim. (Alkışlar)

ELVAN- Çok teşekkür ediyoruz Şerafettin Hocamıza. Tüm konuşmacılara tekrar teşekkür ediyorum. Gerçekten bence hedeflediğimiz şekilde çok yönlü, çok boyutlu bir şekilde binayı tartışabildik, konuşabildik. Aslında sorunlarını da, olumlu

yönlerini de dinlemiş olduk. Tekrar çok teşekkürler. Acaba yorum ya da soru var mı seyircilerden? Yok.

SALONDAN- Tüm katılanlara, Sayın Cengiz Kabaoğlu'na, Sayın Şerafettin Turan'a, Esin Boyacıoğlu'na ve siz katılımcılara teker teker teşekkür ediyoruz. Gerçekten çok keyifli bir söyleşiydi. Bundan sonraki etkilerimize de aynı ilgiyi göstermenizi bekliyoruz. Çok teşekkür ederiz. (Alkışlar)

----&----